

Naturtjek på økologiske bedrifter

Hos: Lars Nørgaard Christensen – 13. juni 2019

Naturtjek er udarbejdet af Lisbeth Gliese Jensen

SEGES

STØTTET AF
Fonden for **økologisk landbrug**

Hvordan fungerer Naturtjek?

Med udgangspunkt i besøget, foreslår vi her nogle fokuspunkter, hvor det enten handler om at bevare en naturværdi, eller hvor noget kan gøres anderledes for at højne naturværdien på arealet.

Vi har vægtet tiltag og arealer på en skala fra 1 til 10 stjerner, hvor mange stjerner betyder ”god naturværdi, og her får man mest natur for pengene” – så her er det vigtigt at prioritere din naturindsats. Ikke alle arealer eller tiltag kan score 10 point.

Ved beskrivelsen af et fokuspunkt vil der muligvis være stjerner som er lysere i farven, disse stjerner indikerer et forbedringspotentiale, som kan indfries hvis anbefalingen følges. De lyse potentiale-stjerner er ikke angivet på oversigtskortet.

Anbefalingerne er generelt gældende, så selvom vi tager udgangspunkt i nogle specifikke steder på bedriften - f.eks. et læhegn – så gælder vores råd også for de andre læhegn som findes på matriklen.

Det er selvfølgelig helt frivilligt om anbefalingerne bliver fulgt.

God fornøjelse!

SEGES

Kort om projektet

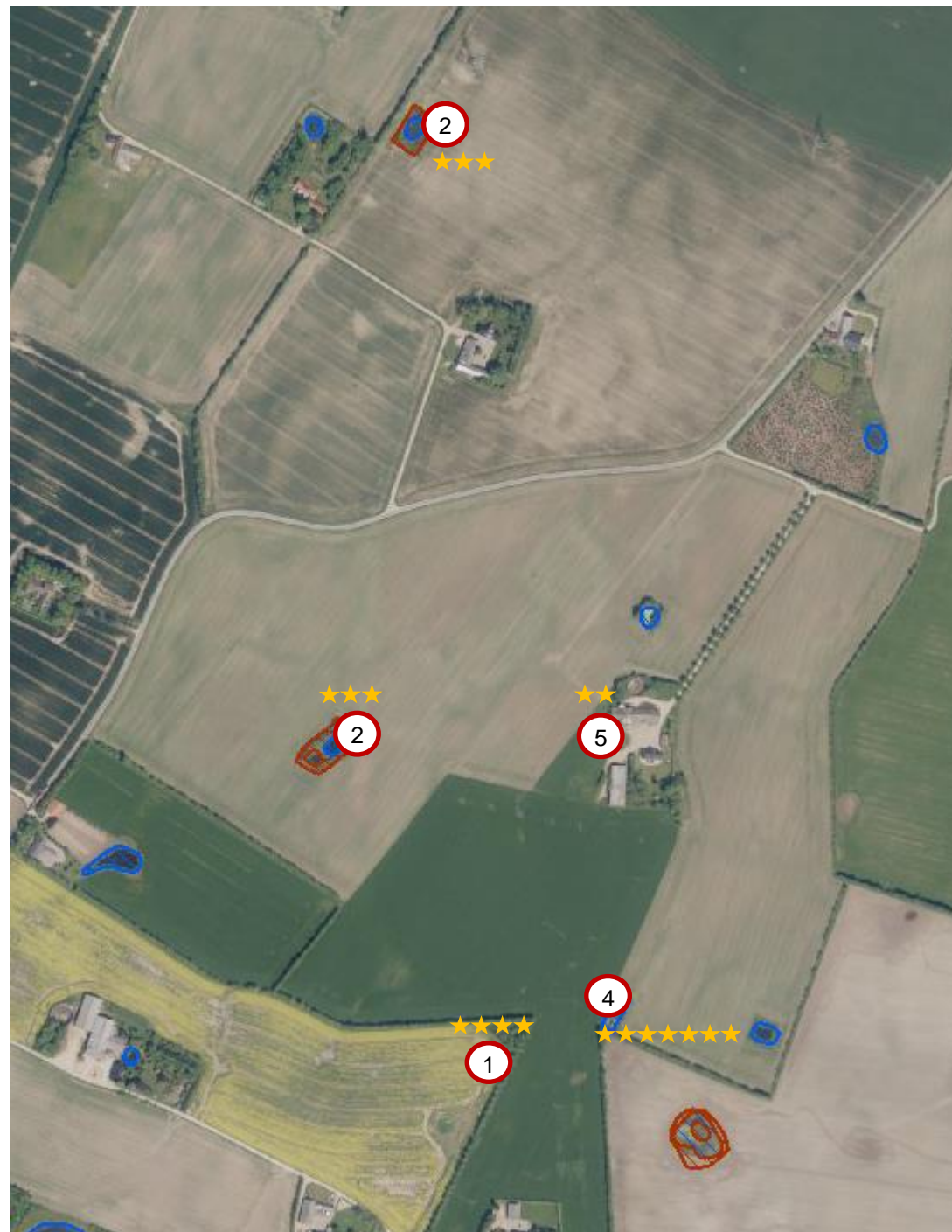
Formålet er at afprøve et konkret værktøj i form af et 'Naturtjek', der skal synliggøre hvor og hvordan du som landmand kan gøre en særlig indsats for at højne natur og biodiversitet på din bedrift. Projektet skal give dig mere viden om, hvor dine vigtigste naturværdier er, og give dig konkrete forslag til, hvad du kan gøre for at beskytte, forbedre og udvide din natur.

Bedriftsoversigt og fokuspunkter

1. Læhegn
2. Søer
3. Eng/Mose
4. Dødt ved
5. Ny beplantning
6. Udtag af fugtige arealer

SEGES

Bedriftsoversigt og fokuspunkter

1. Læhegn
2. Søer
3. Eng/Mose
4. Dødt ved
5. Ny beplantning
6. Udtag af fugtige arealer

1. Læhegn

Generelt: Gamle hegn og skovpartier med flere arter af hvidblomstrende træer og buske (bl.a. slåen og engriflet hvidtjørn, skovæble, alm. hæg og mirabel) giver føde og levesteder til insekterne. Gamle træer, og især døende træer, også kaldet veterantræer, er særligt værdifulde som levested for et utal af dyr, planter og svampe.

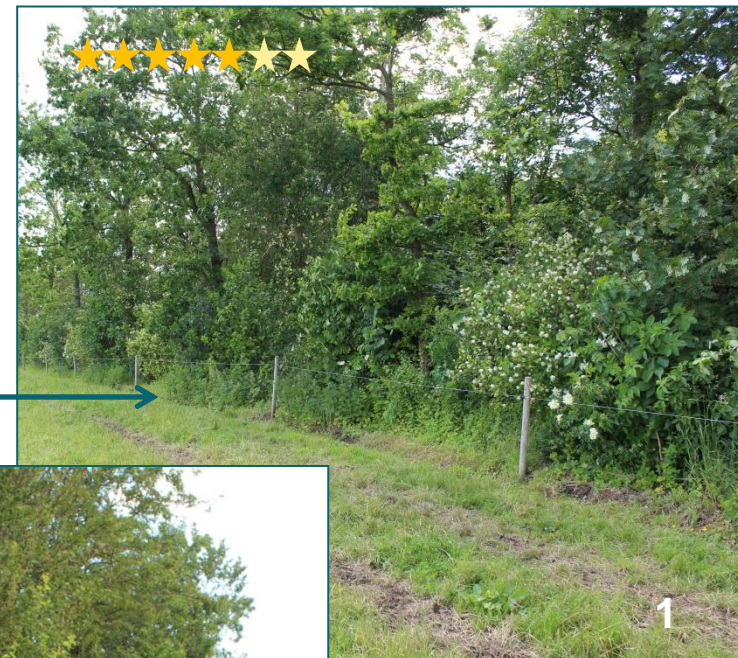
Specifikt for bedriften: Hovedparten af læhegnene på ejendommen er en-rækkede, og dyrkningsfladen går helt op til læhegnene. Nogle af læhegnene er varierede mht. sammensætning og højde på træerne (se billede 1), mens andre består af træer i samme højde (se billede 2).

Der er forskel på kvaliteten af læhegnene på ejendommen og de læhegn der scorer højest får 4 ud af 7 stjerner. Årsagen til, at læhegnene ikke scorer højere er, at der mangler strukturer som dødt ved og gamle træer. Læhegn som det der fremgår af billede 2 får 2 ud af 7 stjerner. Grunden til, at dette læhegn ikke scorer højere er, at der mangler variation i højde eller bredde på læhegnet, det virker meget ensartet både i sammensætning af træer og deres struktur.

Anbefaling: Skab variation i læhegnene, dette kan blandt andet gøres ved at tynde ud, halvfælde eller veteranisere nogle af træerne eks. ved at ringe dem. Dette er med til at skabe dødt og døende ved, der skaber levesteder for dyr, planter og svampe. Lav en fodpose (1-2 meters bræmme) mellem læhegn og marken, for at udvide det biologiske rum og skabe en overgang fra læhegn og mark.

SEGES

1-rækket læhegn der er varieret med træer og buske i forskellig højde. Der er flere hvidblomstrende arter. Mangel på stående og liggende døde/døende træer.

1-rækket læhegn med ensartet højde og få arter af træer og buske. Der er ingen blomstrende træer i dette læhegn og der er ingen jævn overgang fra jorden til læhegnet.

2. Søer

Generelt: Søer og damme inklusiv deres bredder, skaber et miljø, hvor sump- og vandplanter kan indvandre. Såfremt søbredden byder på artsrig og blomstrende vegetation af hjemmehørende arter, kan den fungere som fødesøgningsområde for insekter, pattedyr og fugle. Søer vil typisk tiltrække fugle og vildt, hvis de understøtter et godt miljø for planter og smådyr. Undgå fodring af ænder og andre fugle, da det vil tilføre søen høje mængder af næring i form af fuglelort, som hurtigt kan næringsforurene vandet og gøre søen grøn og uklar af algevækst.

Specifikt for bedriften: Der ligger flere søer på ejendommens arealer. Fælles for dem alle er, at der er tale om næringsrige søer, hvor der vokser andemad, dunhammer, hindbær, tidsler, brændenælder mm. Der er en del ældre pilekrat i forbindelse med de fleste af søerne.

Ejendommen får 3 ud af 5 mulige stjerner, da søerne og søbredderne er næringsstofpåvirkede.

Anbefaling: Pilekrattet omkring søerne er et godt levested for mange småfugle og insekter. For at beskytte søerne og de omkringliggende krat mod næringsstofpåvirkning fra de omkringliggende marker, kan der med fordel etableres en randzone omkring arealerne.

3. Eng/Mose

Generelt: Næringsfattige eng- og moseområder med naturlig hydrologi er vigtige levesteder for mange organismegrupper. Blomsterne kan give føde til mange forskellige insekter. En høj score forudsætter, at der er blomster gennem hele sæsonen. Det er særligt vigtigt at bevare den naturlige hydrologi samt, gennem et passende græsningstryk, at sørge for blomster gennem hele vækstsæsonen.

Specifikt for bedriften: Moseområderne er næringsstofpåvirkede og særligt den ene af moserne er domineret af padderok, græsser og lysesiv. Den anden af moserne har et mere varieret planteliv og der er >5 forskellige blomstrende urter.

Mosen på det øverste billede får 5 ud af 10 mulige stjerner, da arealet ikke har en særlig stor variation af arter eller strukturer. Der er få forskellige arter af blomstrende urter på arealet.

Mosen på det nederste billede scorer 7 ud af 10 stjerner da der er en del blomstrende urter på arealet. Grunden til at arealet ikke får 10 stjerner skyldes, at arealet er påvirket af næringsstoffer fra omkringliggende marker. Der står blandt andet brændenælder helt ned til kanten af mosefladen.

Anbefaling: For at mindske næringsstofpåvirkningen af mosearealerne kan man med fordel etablere dyrkningsfrie bræmmer omkring, for at mindske næringsstofpåvirkningen fra markerne. En anden mulighed er, at slå arealet/tage høslæt uden for blomstringsperioden, eller afgræsse arealet med heste eller kreaturer, da dette vil fremme en mere varieret natur.

Humlebi på kragefod

Sumpet område domineret af græs og padderok, langs kanten står agertidsel, lysesiv og græsser, få blomstrende urter.

Moseområde m. dunhammer, kragefod, kærtidsel, mange blomstrende urter og enkelte piletræer langs kanten.

4. Dødt ved

Generelt: Døende og døde træer, grene, stubbe og henlagte kvasbunker udgør vigtige levesteder for især insekter, svampe og små pattedyr og er generelt en mangelvare i det danske landskab. Derfor bør man altid lade dødt ved ligge, også efter en evt. beskæring, så man bibeholder de værdifulde levesteder som veddet udgør.

Specifikt for bedriften: Omkring søerne står der flere døende og døde træer. Ved en enkelt af søerne ligger flere kvasbunker, som blandt andet giver gode overvintringsmuligheder for insekter og mindre pattedyr.

Der gives 7 ud af 8 stjerner. Hvis der skal scores topkarakter bør der laves bræmmer omkring arealerne hvor der ligger dødt ved, for at mindske næringsstofniveauet på arealet.

Anbefaling: Fortsæt endelig med, at lade det døde ved ligge. De døde træer og træer med skader eller lignende skal endelig have lov til at blive stående, da de som nævnt ovenfor er vigtige levesteder og desværre er en sjældenhed i det danske landskab. Godt med mange kvasbunker. Periodevis slåning af bræmmer med fjernelse af afklip vil være en måde at mindske næringsstofpåvirkningen af arealet og opvækst af brændenælder.

SEGES

Der står flere døde og døende træer omkring søerne på ejendommen. De døde træer er vigtige levesteder for flere insekter, dyr og svampe. En række fugle er afhængige af hulheder i opretstående døde og døende træer til som redested.

5. Ny beplantning

Generelt: Hjemmehørende arter af træer og buske, kan være vigtig føde for insekterne. De hvidblomstrende træer såsom slåen, engriflet hvidtjørn, skovæble, alm. Hæg og mirabel er især vigtige fødekilder i det tidlige forår. Dette kan være et værdifuldt tiltag, især hvis det etableres i nærheden af eksisterende natur, og så længe det ikke erstatter gamle etablerede beplantninger.

Specifikt for bedriften: Der er tale om ny natur, der ikke kommer til at have direkte forbindelse til eksisterende natur. Dette er grunden til, at tiltaget får 2 ud af 3 stjerner.

Det er kun muligt at få 3 stjerner for etablering af nye træer, da der går en årrække inden de begynder at have en værdi som leve- og fødesøgningssted for insekter, fugle og pattedyr.

Anbefaling: Plant hjemmehørende arter, og gerne en blanding af forskellige træer med hvide blomster. Hvis de nye træer plantes i nærheden af eksisterende beplantning sker der en hurtigere indvandring af arter til området.

Nyplantede træer (ikke fra denne bedrift)

Ældre træer kan fungere som blandt andet: levested, skjulested og til fødesøgning for småfugle, insekter og mindre pattedyr. Gamle træer har derfor en større værdi for biodiversiteten end et nyplantet træ har i de første mange år.

6. Udtag af fugtige arealer

Generelt: Udtagning af fugtige, ukurante landbrugsarealer, kan potentielt være et gavnligt tiltag for biodiversiteten på bedriften. På sigt kan vand- og sumpplanter indvandre og arealet kan blive hjemsted for en række vandlevende insekter, padder og fugle. Udtagning af fugtige arealer kan være mere udfordrende, hvis omkringliggende næringsrige landbrugsområder afleder overflade og drænvand til arealet. Man kan med fordel skabe en rand-zone eller dyrkningsfri bræmme omkring arealet for at mindske afvaskning af næringsstoffer. Man kan med fordel udpine arealet ved høslæt over en årrække. Således er der mindre chance for at arealet vil gro til i næringselskende og konkurrencesterke planter som brændenælder og græsser. En høj score forudsætter at arealet ligger i forlængelse af et eksisterende naturområde. Undgå jordbehandling og gødningspåvirkning, da dette vil påvirke naturindholdet negativt.

Specifikt for bedriften: Omkring den ene af moserne er en del af omdriftsarealet udtaget, da det har været for fugtigt til at dyrke. Arealet er domineret af græs. Der er tale om ny natur, der ikke kommer til at have direkte forbindelse til eksisterende natur. Dette er grunden til, at tiltaget får 2 ud af 3 stjerner.

Det er kun muligt at få 3 stjerner for etablering af nye træer, da der går en årrække inden de begynder at have en værdi som leve- og fødesøgningssted for insekter, fugle og pattedyr.

Anbefaling: Arealet er meget næringsrigt, og domineret af græsser. Hvis du ønsker at skabe mere natur på arealet kan du fjerne næringsstoffer fra arealet ved høslæt eller afgræsning, så arealet med tiden bliver udpint for næringsstoffer og der på sigt vil komme en større variation i artssammensætningen på arealet.

Ønsker du at vide mere?

Du er altid velkommen til at kontakte SEGES

Andrea Oddershede på anod@seges.dk, eller ring på tlf: 87405444.

Appen for § 3-natur - beskyttet natur

Med telefonen i hånden kan søge informationer om din natur, når du står ude på bedriften. Ligesom på Miljøportalen kan du få et overblik over den beskyttede natur, læse artslister for arealerne, samt undersøge HNV-score.

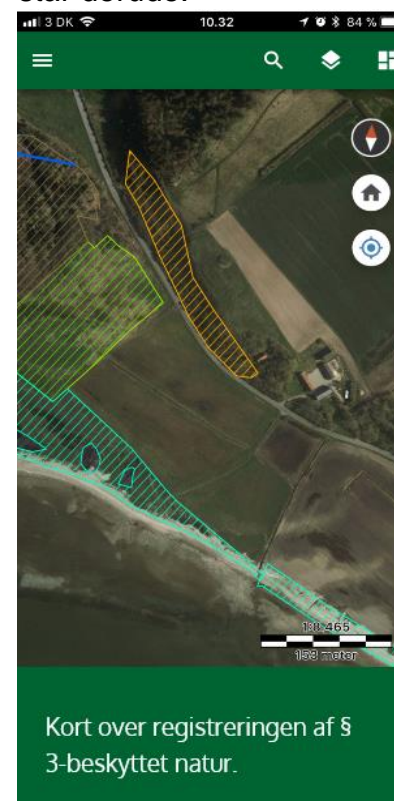
Miljøportalen

Få et overblik over naturen på din bedrift. Her kan du få information om arealer med beskyttet natur, HNV-score og artslister for dine arealer:

<https://arealinformation.miljoportal.dk>

SEGES

Appen "Beskyttet natur"
Søg info om naturen når du står derude.

HNV-score

High Nature Value (HNV) er en indikator for et areals naturværdi og bruges til at prioritere naturplejeindsatsen. En Høj HNV-værdi indikerer høj naturværdi.

